

РЕШЕНИЕ

№ 3014

гр. София, 04.05.2023 г.

В ИМЕТО НА НАРОДА

**АДМИНИСТРАТИВЕН СЪД - СОФИЯ-ГРАД, Първо отделение 69
състав**, в публично заседание на 26.04.2023 г. в следния състав:

СЪДИЯ: Милена Славейкова

при участието на секретаря Грета Грозданова и при участието на прокурора Милен Ютеров, като разгледа дело номер **8116** по описа за **2022** година докладвано от съдията, и за да се произнесе взе предвид следното:

Производството е по реда на чл. 284 - 285 от Закона за изпълнение на наказания и задържане под стража (ЗИНЗС), във връзка с чл. 203 и следващите от АПК, във връзка с чл. 1 от Закона за отговорността на държавата и общините за вреди (ЗОДОВ).

Образувано е по искова молба на И. М. С., ЕГН [ЕГН], с постоянен адрес [населено място], [улица], срещу Главна дирекция „Изпълнение на наказанията“ (ГДИН) при МП с искане за присъждане на обезщетение за неимуществени вреди в размер на 5000 лв., претърпени поради лоши битови и хигиенни условия на изтърпяване на наказанието в периода от 10.06.2022 г. до 29.08.2022 г., ведно със законната лихва от датата на предявяване на иска до окончателното изплащане на сумата.

Ищецът поддържа, че условията на изтърпяване на наказанието му са в нарушение на чл.3 ЗИНЗС. Твърди, че за период от три месеца е изтърпявал наказание „лишаване от свобода“ в ЗО „К.“ към Затвора С. – 4-та група, 3-то спално помещение, 2-ри блок, 2-ри етаж. Въпросното помещение не отговаряло на съвременните стандарти предвид влагата и мухълата. От каналите на тоалетната излизали червеи и хлебарки, миришело, нямало топла вода в нарушение на чл.43, ал.5 от ЗИНЗС, вр. чл.20, ал.3 от ППЗИНЗС. Били лишени от най-елементарни хигиенни условия. Било му предоставено старо желязно легло – военен тип и стар миризлив дюшек. Той бил развълнуван на въшки и дървеници, от които не можело да се спи през нощта. Тези условия на изтърпяване на наказанието се дължали на незаконнообразни действия и бездействия на длъжностни лица при ответника. За претърпените неимуществени вреди по време на престоя си

при изложените нечовешки условия претендира съда да постанови решение, с което да осъди ответника да му заплати обезщетение в размер на 5000 лв., ведно със законната лихва от датата на предявяване на иска до окончателното изплащане на сумата.

Ответникът Главна дирекция „Изпълнение на наказанията” при МП оспорва исковата молба в писмен отговор от 07.11.2022 г. Твърди, че липсва неизпълнение на вменени от закон задължения от страната на ответника, които да ангажират отговорността му за нарушение на чл.3 от ЗИНЗС. Сочи, че неимуществените вреди не се предполагат, а следва да бъдат доказани, в случая липсвали доказателства за нарушение на физическото или психическо здраве на ищеца, в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с действия или бездействия на длъжностни лица при ответника. Поддържа, че на всички лишени от свобода се осигурявали оптимални условия на изтърпяване на наказанието, при пълно съобразяване с режимни и личностни особености, като претърпените от С. неприятни чувства били свързани със самото изтърпяване на наказанието, а не поради нарушение на чл.3 от ЗИНЗС. Претендира за отхвърляне на иска и присъждане на юрисконсултско възнаграждение. Участвалият в производството по делото прокурор – представител на СГП счита, че исковата претенция е неоснователна и недоказана.

Административен Съд С. - град, I отделение, 69 състав, след като взе предвид наведените в исковата молба доводи, изразеното становище на пълномощника на ответника и на представителя на СГП и се запозна с приетите по делото гласни и писмени доказателства, намира от фактическа и правна страна следното:

Разпоредбите на чл.284-286 от ЗИНЗС, вр. чл.3 от с.з., уреждат защита на осъдените и задържаните под стража лица срещу поставянето им в неблагоприятни условия, изразяващи се в липса на достатъчно жилищна площ, храна, облекло, отопление, осветление, проветряване, медицинско обслужване, условия за двигателна активност, продължителна изолация без възможност за общуване, необоснована употреба на помощни средства, както и други подобни действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото достойнство или поражат чувство на страх, незащитеност или малоценност. Тази правна уредба е приета в резултат на серия от осъдителни решения на ЕСПЧ срещу България за нарушение на чл.3 от ЕКПЧ поради условията за пребиваване в местата за лишаване от свобода в страната ни и пряко кореспондира с абсолютната забрана по чл.3 от ЕКПЧ. Разпоредбата на чл. 3 от Конвенцията защитава една от основните ценности на демократичното общество. Тя забранява по абсолютен начин изтезанията или нечовешкото или унижително отношение или наказание, независимо от обстоятелствата и поведението на жертвата (виж А. и други, цитирано по-горе, § 139, с допълнителни препратки).

За да попадне в обхвата на този член, малтретирането трябва да достигне минимално ниво на суровост. Оценката на този минимум е относителна и зависи от всички обстоятелства по делото като продължителността на отношението, физическите и психическите последици и в някои случаи пола, възрастта и здравословното състояние на лицето. Въпреки че малтретиране, което постига този минимум, често включва действителна телесна повреда или силно физическо или психическо страдание, дори и при липса на такива, когато отношението унижава или принизява човек, показвайки липса на уважение или води до засягане на неговото човешко достойнство, или предизвиква чувство на страх, страдание или малоценност, което може да разбие моралната и физическата устойчивост на този човек, то също може да попадне в

обхвата на забраната на чл. 3.

За да бъде приета основателност на иска за вреди с правно основание чл. 284, ал. 1 от ЗИНЗС, следва кумулативно да бъдат доказани: 1. акт, действие и/или бездействие на специализираните органи по изпълнение на наказанията, с което се нарушава чл. 3 от закона; 2. настъпила, в резултат на нарушението имуществена/неимуществена вреда в правната сфера на ищеца, която се предполага до доказване на противното по силата на въведената с разпоредбата на чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС оборима презумпция и 3. пряка и непосредствена причинна връзка между вредите и нарушението (в този смисъл е Решение № 15247 от 12.11.2019 г. по адм. д. № 813/2019 г., III отд. на ВАС).

За да попадне задържането специално под чл. 3 от Конвенцията, страданието и унижението трябва да надхвърлят неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода. В този случай властите трябва да гарантират, че едно лице е задържано при условия, съвместими с уважението към човешкото достойнство, че начинът и методът на изпълнение на наказанието лишаване от свобода или друг вид мярка за задържане не подлага човека на стрес или трудности с интензитет, надвишаващ неизбежната степен на страдание, присъща на задържането, и че предвид практическите изисквания на лишаването от свобода, здравето и благосъстоянието на този човек са гарантирани в достатъчна степен.

При оценка на условията на задържане по чл. 3 от Конвенцията е особено важно да бъде взето предвид кумулативното въздействие на тези условия, както и конкретните твърдения, направени от въпросното лице, и времето, което той или тя е прекарал/а в тези условия. Дори когато всеки отделен аспект от тези условия е в съответствие с националното законодателство, техният кумулативен ефект може да бъде такъв, че да доведе до нечовешко или унизително отношение по смисъла на чл. 3 от Конвенцията.

Липсата на намерение за унижаване или принижаване на задържания чрез поставянето му в лоши условия, въпреки че е фактор, който следва да бъде взет под внимание, не изключва категорично установяване на нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Крайната липса на място в затворническа килия има голяма тежест при оценката на това дали условията на задържане са в нарушение на чл. 3 от Конвенцията. Дори пренаселеността да не е толкова сериозна, че да представлява сама по себе си нарушение на чл. 3 от Конвенцията, според ЕСПЧ, тя все пак може да доведе до нарушение на тази разпоредба, ако се комбинира с други аспекти на условията на задържане – като например липса на уединение при използване на тоалетната, лоша вентилация, липса на достъп на естествена светлина и свеж въздух, липса на подходящо отопление или липса на основна хигиена – това води до ниво на страдание, което надвишава това, присъщо на задържането. В случая, ищецът няма оплаквания поради пренаселеност или липса на достатъчно площ при изтърпяване на наказанието.

Освен размерът на наличното пространство, други аспекти на физическото състояние на задържане също са от значение за оценката на съответствие с чл. 3 от Конвенцията. Тези елементи включват по-специално достъп до упражнения на открито, естествена светлина или въздух, наличие на вентилация, адекватност на отоплението, възможност за използване на тоалетната в уединение и съответствие с основни санитарни и хигиенни изисквания. По този начин, дори и в случаите на затворнически килии, които осигуряват 3-4 квадратни метра жилищна площ на един лишен от свобода, може да има нарушение на този член, ако факторът на пространството е съчетан с липса на вентилация и осветление.

Съдът в С. приема за много важно да се предостави на затворниците безпрепятствен и достатъчен достъп до естествена светлина и свеж въздух в килиите им. Друг санитарен проблем в поправителните заведения, отбелязан в осъдителните решения на ЕСПЧ срещу България, е наличието на хлебарки, гризачи, бълхи, въшки, дървеници и други вредители. Съдът в С. е отбелязал, че затворническите власти трябва да се справят с този проблем чрез осигуряване на адекватни дезинфекционни съоръжения, почистващи продукти, както и редовно обезпаразитяване и проверки на килиите, по-специално на спалното бельо, дюшеците и пространствата, използвани за съхранение на храна.

При постановяване на решението си настоящият съдебен състав приема, че следва да съобрази стандартите, заложи в Европейските правила за затворите. Макар да представляват само препоръки на Комитета на министрите към държавите-членки на Съвета на Европа по отношение на минималните стандарти, които следва да се прилагат в затворите, същите са отправна точка за преценката дали е налице нарушение на забраната за жестоко, нечовешко или унижително отношение.

Според т.18.1 от Правилата битовите условия на затворниците, и особено условията за спане, трябва да са съобразени със зачитането на човешкото им достойнство, трябва да осигурява, доколкото е възможно лично пространство, и да отговарят на хигиените и здравословни изисквания, като се обръща необходимото внимание на климатичните условия, в частност площ, кубатура на помещението, осветление, отопление и вентилация.

Във всички помещения, в които лишените от свобода живеят, работят или се събират, прозорците трябва да са достатъчно големи, за да дават възможност на затворниците да четат или работят на естествено осветление при нормални условия и да позволяват влизането на свеж въздух, освен ако няма съответната климатизираща инсталация. Според т. 19 всички помещения на всеки затвор трябва по всяко време да бъдат добре поддържани и чисти. Затворниците трябва да имат безпрепятствен достъп до хигиенични санитарни помещения, съобразени с правото на лично уединение. Трябва да са осигурени необходимите помещения, където всеки затворник да може да се къпе и взема душ при подходящи за климата температури при възможност всеки ден, но не по-малко от два пъти седмично (или по-често, ако е необходимо) с оглед поддържане на обща хигиена. Установено е задължение за затворническите власти да предоставят необходимите за това средства, включително тоалетни принадлежности и обичайни почистващи пособия и материали, респ. задължение за затворниците да поддържат себе си, облеклото си и спалните помещения чисти и подредени.

Съгласно т.102.2 от Европейските правила за затворите лишаването от свобода чрез настаняване в затвор представлява наказание само по себе си и следователно режимът на осъдените затворници не бива да утежнява страданието, което е резултат от самото пребиваване в затвора.

Отнесени към конкретно установените по делото факти, горепосочените изискванията навеждат на следните правни изводи:

Не е спорно по делото, че през исковия период от 10.06.2022 г. до 29.08.2022 г. ищецът И. М. С. е пребивавал в помещения, находящи се в Затвора в [населено място] и ЗО „К.“, както следва: за срок от 3 дни в т.нар. „приемно помещение“ в Затвора С., след което в ЗО „К.“, както ищецът посочва 4-та група, 3-то спално помещение, 2-ри блок, 2-ри етаж.

Релевантните оплаквания на ищеца касаят – влага и мухъл в спалното помещение,

съчетани с ниска хигиена, наличие на хлебарки и дървеници, ухапванията от които влошавали условията за сън. Именно съвкупното въздействие на тези условия съдът трябва да прецени дали са довели до твърдените неимуществени вреди.

С оглед на изложеното и предвид заявената с исковата молба претенция, съдът следва да установи: А/ поставен ли е бил ищецът, като лишен от свобода „в неблагоприятни условия за изтърпяване на наказанието лишаване от свобода (чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС), достигащи прага на нечовешко или унизително отношение (чл.3, ал.1 от ЗИНЗС) и изразяващи се в действия, бездействия или обстоятелства, които уронват човешкото му достойнство или пораждат чувство на страх, незащитеност или малоценност (чл. 3, ал. 2 ЗИНЗС), съответно: претърпял ли е неимуществени вреди, които да са пряка и непосредствена последица от тези условия; Б/ съумял ли е ответникът (арг. чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС) да опровергае твърдението за претърпени неимуществени вреди, като установи и докаже, че не е бездействал, осигурявайки през исковия период „благоприятни условия за изтърпяване на наказанието“. В същото време оборимостта на презумпцията по чл. 284, ал. 5 ЗИНЗС не освобождава ищеца от отговорността да проведе от своя страна пълно и главно доказване (чл. 154, ал. 1 ГПК) на твърдението за понесени неимуществени вреди, които са пряк резултат от поставянето му в неблагоприятни условия.

Относно условията на изтърпяване на наказанието съдът съобразява информацията, предоставена от ответника по реда на чл.284, ал.3 от ЗИНЗС. Установява се от докладна записка рег. № 1692/08.11.2022 г. на ИСДВР Св. А. при ЗО „К.“, че по време на престоя си ищецът е пребивавал в спално помещение № 3, блок №2, етаж 2, като не е имал молби за преместване в друго помещение. Изпълнявал е трудови задължения като строителен работник – поддръжка и ремонт. За времето на престоя си С. е бил настанен с още едно лице в помещение с квадратура от 17 кв.м., без в тях да се включва санитарния възел от 3 кв.м. и коридор от 1.5 кв.м. Спалните помещения били оборудвани със самостоятелен санитарен възел – тоалетна чиния и мивка с вграден отдушник и постоянен достъп до течаща вода. Всяко спално помещение имало по един прозорец с размери 300/140 см., с отварящо се крило за проветряване. Л.св. ползвали време за престой на открито целодневно – от сутрешна до вечерна проверка. На всеки от етажите, в жилищните блокове, имало обособено общо помещение – баня с 1 брой душ и 1 брой електрически бойлер, което се ползва от настанените на етаж л.св. целодневно от 06:30 часа до 23:00 часа. За исковия период, на 2-ри етаж, 2-ри блок, е имало настанени средно около 36 л.св. Почистването на общите коридори и общото кухненско помещение, обособено в коридора, се осъществявало от назначен по чл.80 от ЗИНЗС чистач, а хигиената в спалните помещения – от настанените в тях л.св. Спалните помещения се дезинфекцирали по изготвен график от външна, лицензирана фирма. След проверка в медицински журнал на ЗО „К.“ е установено, че С. е посещавал веднъж медицинския кабинет – на 08.08.2022 г., с оплакване от настинка, за което е получил медикаменти.

Според докладна записка рег. № 1930/13.12.2022 г. на ИСДВР Св. А. при ЗО „К.“ л.св. И. М. С. пребивавал в ЗО „К.“ в периода от 28.06.2022 г. до 29.08.2022 г. След постъпването си бил разпределен за срок от 3 дни в т.нар. „приемно помещение“, което отговаряло на хигиенните норми и нямало влага и мухъл. Л.св. С. не е подавал оплаквания за ухапване от хлебарки и дървеници.

Установява се от докладна записка вх. № 614/11.01.2023 г. по описа на МП, изготвена от М. Т. - ИСДВР 8-ма група на Затвора С., че л.св. И. М. С. е

пребивавал на територията на 8-ма група в периода от 10.06. до 29.08.22 г. (очевидно се касае за техническа грешка, тъй като според предходната докладна записка е преведен в ЗО „К.“ на 28.06.2022 г.). В Затвора С. С. бил настанен в спално помещение „К.“, с квадратура 25 кв.м., в което се настанявали до 5 л.св. Спалното помещение имало самостоятелен санитарен възел, достъпен по всяко време на денонощието, с постоянен достъп до топла и студена течаща вода. На л.св. били осигурени съответни препарати за почистване и хигиенизиране на помещенията – сапуни, прах, белина и други, каквито можело да се закупят и от магазина на затвора. По сключен договор редовно се извършвали дезинфекция и дератизация на всички групи. Спалните помещения се почиствали и хигиенизирали от самите л.св., а общите части – от л.св., назначени със заповед. *Веднъж месечно се изтупвали одеалата и олекотените завивки, а спалните помещения се хигиенизирали ежедневно с наличните препарати.* Веднъж седмично по график се изпирали дрехите и спалното бельо на л.св. Изпирането на одеалата и завивките се извършвало два пъти годишно.

От служебно изискан Доклад на О. на Република България като национален превантивен механизъм (Н.) за извършена в периода 19.10.-22.10.2021 г. проверка в Затвора С. и затворническите общежития към него, се установява, че проверката е свързана с изпълнението на основни препоръки, дадени при предишни проверки на Н. и *множество жалби*, постъпили от л.св., свързани с лоши материално-битови условия. В проверените спални помещения се спазвала изискуемата площ спрямо броя настанени лица, но *същите не отговаряли на изискванията поради наличие на влага и мухъл.* В ЗО от открит тип „К.“, към момента на проверката били настанени 251 лица при капацитет от 420 л.св. В кухнята и столовата се поддържала добра хигиена. Според доклада, З. „К.“ разполага с два идентични жилищни блока. Всеки блок има по три етажа, като на етаж са разположени по 18 килии. Във всяко спално помещение са настанени по две или три лица. *Спалните помещения са в добро състояние.* На л.св. се предоставят препарати за поддържане на необходимата хигиена. Всяко спално помещение разполага със самостоятелен санитарен възел, а на всеки етаж има и обща баня. Лишените от свобода имат достъп до постоянно течаща студена вода, а топлата вода се ползва по график. *Проверяващият екип не получил оплаквания за наличие на хлебарки и дървеници.*

Според поясненията на ищеца в о.с.з. на 15.02.2023 г. в Затвора С. имал постоянен **достъп до течаща топла и студена вода**, докато в К. топла вода имало единствено в общата баня, а в мокрото помещение в спалното помещение имали единствено студена вода. Съгласно чл.43, ал.5 от ЗИНЗС количеството дневна светлина, степента на изкуственото осветление, отопление и проветряване, достъпът до санитарни възли и *течаща вода*, както и минимумът обзавеждане на спалните помещения се определят с правилника за прилагане на закона. По силата на чл.20, ал.3 от ППЗИНЗС на лишените от свобода се осигурява постоянен достъп до санитарен възел и *течаща вода*. В заведенията от закрит тип и арестите в затворите ползването на санитарен възел и течаща вода се осъществява в спалните помещения. Националната правна уредба е в съответствие в препоръките, дадени в

Европейските правила за затворите В т.19.4 от същите е предвидено, че трябва да са осигурени необходимите помещения, където всеки затворник да може да се къле и взема душ при подходящи за климата температури при възможност всеки ден, но не по-малко от *два пъти* седмично (или по-често, ако е необходимо) с оглед поддържане на обща хигиена. Според т.19.5 от Правилата затворниците са длъжни да поддържат себе си, облеклото си и спалните помещения чисти и подредени. Нормата на т.19.6 предвижда, че затворническите власти следва да им предоставят необходимите за това средства, включително тоалетни принадлежности и обичайни почистващи пособия и материали. Съгласно т.21 всеки затворник трябва да разполага с отделно легло и *подходящо спално бельо*, което трябва да бъде поддържано в добро състояние и сменяно достатъчно често, за да се гарантира неговата чистота, а според т. 22.5 от Правилата - лишените от свобода трябва винаги да разполагат с *чиста питейна вода*.

Видно е, че националната правна уредба съдържа императивно задължение за достъп до течаща вода, без уточнение дали същата е топла и студена. Европейските правила за затворите съдържат препоръка единствено за достъп до течаща питейна вода и възможност за къпане, не по-малко от *два пъти* седмично (или по-често, ако е необходимо) с оглед поддържане на обща хигиена. Въз основа на изложеното съдът приема, че липсва поддържаното от ищеца изискване за осигуряване на постоянен достъп до течаща *топла* вода. Не са наведени твърдения за липса на чиста питейна вода, а възможността за къпане ще бъде обсъдена при хигиенните условия. По изложените съображения съдът приема, че не е налице нарушение на чл.3 от ЗИНЗС във връзка с непредоставяне на достъп до течаща топла вода в спалното помещение.

Относно наличието на **влага и мухъл** събраните по делото доказателства са противоречиви. Според Доклад на О. на Република България като национален превантивен механизъм (Н.) за извършена в периода 19.10.-22.10.2021 г. мухъл имало в помещенията на Затвора С., но при посещението в ЗО „К.“ спалните помещения били в добро общо състояние. Според свидетеля на ищеца Н. Д. М. във всяко от помещенията в К. имало влага и мухъл. Св. М. стадал от астма и това му правело „ужасни проблеми. Св. М. е пребивавал в същата килия след напускането на ищеца, при което установява, че „има мухъл вдясно, горе високо, до прозореца“. Другият свидетел на ищеца Д. С. Х. също е влизал в спалното помещение на И. С. и установява, че е имало влага и мухъл „от ляво по стената и по тавана до прозореца“, тъй като от горе, от самия таван течало. Тъй като бил назначен на позиция „строител – поддръжка на затвора“ казал на обитателите на помещението да пишат сигнали до началника на затвора за наличието на мухъл, но „много малко хора пишели“. В помещението на И. му показали мухъл, но той им казал, че без да напишат бележка, нищо не може да се направи. Свидетелят на ответника С. Й. А. е изпълнявал длъжност ИСДВР в ЗО „К.“ и лично е работил с ищеца. Не установява С. да му се е оплаквал поради наличие на влага и мухъл. Разговорите им били основно как да бъде назначен на работа и да излезе по-бързо от затвора. Все пак св. А. уточнява „*почти няма в спалните помещения влага и мухъл*“. Свидетелката на

ответника М. Р. Т. заема длъжност ИСДВР в Затвора С., 8-ма група, в която се намира приемо помещение „К.“, вкл. през м.юни 2022 г. От показанията ѝ не се установяват факти, релевантни към наличието на влага и мухъл в приемното помещение.

Относно условията на пребиваване в т.нар. приемно помещение „К.“ в Затвора С. съдът кредитира информацията в Доклад на О. на Република България като национален превантивен механизъм (Н.) за извършена в периода 19.10.-22.10.2021 г. проверка в Затвора С. в проверените спални помещения на Затвора С. се спазвала изискуемата площ спрямо броя настанени лица, но *същите не отговаряли на изискванията поради наличие на влага и мухъл.* Докладът е официален документ, съставен във връзка с правомощията на О. като Н. и както се сочи в него – по повод на множество жалби от лишени от свобода. Относно наличието на влага и мухъл в спално помещение № 3, 2-ри етаж, 2-ри блок на ЗО „К.“ съдът кредитира показанията на свидетелите на ищеца. Същите са пребивавали в спалното помещение на ищеца и безпротиворечиво установяват наличието на влага и мухъл. Разликата в показанията им дали същите са намират вляво или вдясно по стените е лесно обяснима с различната гледна точка на наблюдение. Свидетелите не водят съдебни дела в лично качество срещу ГДИН, за да се приемат за заинтересовани от изхода на спора, а св.Х. е посещавал помещението именно по повод наличието в него на влага и мухъл. Липсата на оплакване от страна на л.св. за тези обстоятелства, освен, че е житейски разбираемо, не може да освободи затворническата администрация от отговорност да предостави условия на изтърпяване на наказанието, съобразени с човешкото достойнство и изискванията на чл.3 ЕКПЧ и чл.3 от ЗИНЗС. В тази връзка не може да се кредитира цитирания доклад на О. относно констатацията, че в ЗО „К.“ спалните помещения са в добро състояние, тъй като е прекалено общ, докато показанията на свидетелите касаят конкретното спално помещение, в което ищецът е изтърпявал наказанието си. От друга страна, свидетелите на ищеца са очевидци на състоянието на помещението към момента, в който С. е изтърпявал наказанието си в него, а косвено се подкрепят и от уклончивите показания на св. А.: „Почти няма в спалните помещения влага и мухъл“. Съвкупната преценка на описаните доказателства навежда съда на извод, че в конкретното спално помещение №3, в което ищецът е изтърпявал наказанието си, е имало влага и мухъл.

Относно наличието на вредители – **хлебарки и дървеници** съдът не кредитира цитирания Доклад на О. като Н. в частта, според която в ЗО „К.“ проверяващият екип не е получил оплаквания за наличие на хлебарки и дървеници, тъй като оплакванията са субективни и поради данни за проверка на всички спални помещения. В тази част съдът кредитира показанията на свидетелите на ищеца, които безпротиворечиво установяват, че в СЦЗ и в ЗО „К.“ имало хлебарки и дървеници. Както от затворническата администрация, така и с лично закупени от затворниците препарати, се осъществявало пръскане срещу вредителите, но то не помагало.

В публично достъпен Годишен доклад на О. на Република България като Национален превантивен механизъм (Н.) за 2019 г. макар и в частта относно ЗОЗТ „К.“ е посочено: „По отношение на хигиената Н. многократно констатира,

че проблемът относно наличието на *хлебарки и дървеници* в местата за лишаване от свобода е *системен*. Независимо от периодичното месечно дезинфектиране, то е *неефективно*. Затова Н. препоръча на министъра на правосъдието да разшири списъка с разрешени вещи, като включи препарати за борба с дървеници и хлебарки, тъй като този проблем съществува *навсякъде в системата за изпълнение на наказанията*“.

Показанията на свидетелите на ищеца относно наличието на вредители кореспондират с данните по делото, че предоставеният на С. дюшек не е нов. Според св. М. „леглата и дюшеците“ в ЗО „К.“ били по-стари от него“. Според св. Х. леглата били стари военни вишки, а дюшеците „от най-старите“. Свидетелите на ответника също установяват, че дюшеците не са новозакупени, независимо, че в затвора имало работилница за дюшеци.

По свободно достъпна в Интернет информация, напр. в сайт <https://newfresh.org>: Скривалищата на дървениците за снасяне на яйца следва да са топли и в близост до човека. Именно за това в домовете те най-често избират: леглата – матраците; детските кошари; диваните, фотьойлите и мебелите за спане и почивка; всякакви щепнатини и пукнатини; и т.н. Дървениците нямат предпочитание между безупречно чисто пространство или замърсена среда. Щом имат достъп до хранителен ресурс, те могат да живеят навсякъде, затова твърдения, че се привличат от мръсотия и неразтребени неща са просто безпочвени. В тази връзка, безпорядъкът улеснява тези насекоми да се крият и спомага за размножаването им. Идеалната среда за тяхното размножаване и оцеляване е топла и дава достъп до хранене с кръв. Най-често превземат спалните в домовете ни, а устойчивостта им ги прави наистина трудни за прогонване. Натрапниците трябва да получават хранене с кръв от топлокръвни гостоприемници – обикновено хора – за да оцелеят и ще се крият близо до своите източници, докато са готови да се нахранят.

Общодостъпната информация придава достоверност на свидетелските показания за наличие на проблем с дървеници и хлебарки, който се потвърждава от периодичните проверки на О. като Н.. Както се посочи, наличието им не е свързано с липсата на хигиена, а самите вредители са силно устойчиви до степен да затруднят борбата с тях. Въз основа на свидетелските показания съдът приема, че както в СЦЗ, така и в ЗО „К.“ за исковия период на пребиваване на ищеца в тях е съществувал широко коментирания проблем с вредители – дървеници и хлебарки, присъствието на които безспорно силно влошава качеството на живот. Въз основа на показанията на всички разпитани по делото свидетели съдът приема за доказани твърденията в исковата молба „Ръководството на ЗО К. ми предостави старо, желязно легло от военен тип и стар, миризлив дюшек, който бил развъдник на въшки и дървеници“. Този извод не се оборва от предоставените от ответника доказателства за периодична дезинфекция в пенитенциарните заведения, доколкото както писмените, така и устни източници на информация, са единни, че тези мерки не са ефективни. С изложеното не са изпълнени препоръките в т.21 от Европейските правила за затворите, според които всеки затворник трябва да разполага с отделно легло и *подходящо спално бельо*, което трябва да бъде поддържано в добро състояние и сменяно достатъчно често, за да се гарантира неговата чистота.

Съдът приема, че тези изисквания касаят не само постелъчното бельо, но безспорно и матраците/дюшеците като част от условията за междудневна почивка.

Във връзка с оплакванията в исковата молба „ние сме лишени от топла вода и най-елементарни хигиенни условия“ съдът приема следното: Въз основа на информацията по чл.284, ал.3 от ЗИНЗС съдът приема за спазена разпоредбата на чл.151 от ЗИНЗС, според която на лишените от свобода се осигуряват условия за:

1. поддържане на косата и бръснене;
2. хигиена на ръцете и краката;
3. къпане - по възможност всеки ден, но най-малко два пъти седмично; след всяко ползване на баня помещението се почиства и дезинфекцира;
4. задължителна смяна на личното и постелъчното бельо най-малко веднъж седмично.

Според цитираните докладни записки на ИСДВР С. А., потвърдени чрез свидетелските показания, на всеки етаж от жилищните блокове на ЗО „К.“ имало общо помещение – баня с 1 душ и 1 бойлер, който според св.показания е 100 литра. Това общо помещение можело да се ползва целодневно – от 06:00 часа до 23:00 часа, при среден капацитет около 36 л.св. на блок и етаж (л.24-25). Според показанията на св. Х. „нямаше топла вода за работниците, но през деня имаше“. Действително, житейски логично е, че единственият бойлер със 100 – 120 литра вместимост, да няма възможност да осигури едновременно топла вода за всички л.св., които едновременно се връщат след работа (около 17:00 часа). Нормативните изисквания обаче, както на националното законодателство, така и на Европейските правила за затворите, са за възможност за къпане, не по-малко от *два пъти* седмично (или по-често, ако е необходимо) с оглед поддържане на обща хигиена. Безспорно, тези изисквания в случая са спазени, доколкото на всички л.св. е предоставена възможност за целодневно ползване на обща баня – в часовия порядък от 06:00 часа до 23:00 часа, което удоетворява законовите изисквания.

По силата на чл.21, ал.2 от ППЗИНЗС лишените от свобода са длъжни да спазват реда и хигиената в спалните помещения. За затворническите власти е установено е *задължение да предоставят необходимите за това средства*, включително тоалетни принадлежности и обичайни почистващи пособия и материали, респ. задължение за затворниците да поддържат себе си, облеклото си и спалните помещения чисти и подредени. В тази връзка, ответникът е представил ведомости за изписани перилни и миещи препарати (прах, белина, сапуни) за периода м.юли-август 2022 г., вкл. на ищеца И. С. (л.26-27). Раздаването на такива препарати се установява и от показанията на всички разпитани по делото свидетели. Като противоречащи на писмените доказателства не се кредитират показанията на св. М., според които „имахме кофа и парцал, но нямахме препарати“, още повече, че такива могат да бъдат закупени от магазина в затвора. Според св. Х. имало общи кофи и парцал, но те били на момчетата, които са назначени да чистят, които си ги прибирали, за да не се чупят“. Съвкупната преценка на събраните по делото доказателства навежда съда на категоричен и несъмнен извод, че в случая затворническата

администрация е спазила задължението си да предостави на л.св. средства, необходими за поддържане на лична хигиена и на хигиена на спалните помещения, чрез които самите задължени по чл.21, ал.2 от ППЗИНЗС да изпълнят задължението си по спазване на реда и хигиената в помещенията. Въз основа на изложеното съдът приема, че не е налице нарушение на чл.3 от ЗИНЗС във връзка с оплакването за липса на достъп до баня и елементарни хигиенни условия.

В заключение: въз основа на съвкупната преценка на всички събрани по делото доказателства съдът установи следните нарушения: 1. Лоши хигиенни условия поради наличие хлебарки и дървеници, които пречат на нощната почивка за целия исков период за целия исков период от 10.06.2022 г. до 28.08.2022 г. (последният ден 29.08.2002 г. се изключва от исковия период, тъй като в този ден ищецът е освободен от затвора); 2. Свързаното с предходното нарушение предоставяне на стари дюшеци, които не отговарят на хигиенните изисквания и са развъдник на вредители и 3. Влага и мухъл в помещението, в което е бил настанен С.. Според съда, кумулативното въздействие на визираните фактори достига изискуемия праг на суровост по смисъла на чл.3, ал.2 ЗИНЗС, вр. чл.3 от ЕКПЧ и надхвърля неизбежния елемент на страдание и унижение, свързани със самото лишаване от свобода, тъй като уронва човешкото достойнство и поражда чувство на страх, незащитеност или малоценност. Предвид презумпцията по чл.284, ал.5 ЗИНЗС съдът приема наличието на претърпени неимуществени вреди в пряка и непосредствена причинно-следствена връзка с условията на изтърпяване на наказанието за доказани.

В останалата част съдът намира оплакванията на ищеца за недоказани: на лишените от свобода са осигурени условия за поддържане на лична хигиена и хигиена на спалните и общи помещения, като не се установи нарушение и на задължението на ответната администрация за предоставяне на достъп до постоянно течаща питейна вода и условия на вземане на душ – поне два пъти седмично.

При определяне размера на обезщетението съдът намира, че следва да се съобрази с анализа на новите решения на ЕСПЧ по дела, касаещи оплаквания за лоши условия в местата за ЛС, според който обезщетение, присъдено от националния съд, което се равнява на 4 евро на ден **или на 30% от присъждането на ЕСПЧ** при сходни обстоятелства е адекватно и не поставя под съмнение ефективността на производството за обезщетяване на вредите от поставяне в лоши условия на задържане. Едновременно с това в повечето случаи такова обезщетение би било достатъчно, за да обезщети вредите, произтичащи от нарушение на забраната за поставяне в лоши условия на задържане по смисъла на чл. 3 от Конвенцията. Като аналог може да се използва решение на ЕСПЧ по жалба № 9835/11.02.2019 г. на Н. П., свързана с условията на изтърпяване на наказанието в Затвора Б. за периода от 17.11.2011 г. до 17.11.2016 г., т.е. 5 години, по която ЕСПЧ е присъдил обезщетение за имуществени вреди в размер на 10 800 евро, или 2160 евро на година, 180 евро на месец, 6 евро на ден). 30 % от 6 евро е **1.8 евро на ден или приблизително 4 лв. дневно.**

При преценка на кумулативното въздействие на факторите, при които е бил

поставен ищецът в мястото за лишаване от свобода, съдът съобразява, че по отношение на част от оплаквания в исковата молба не са установени нарушения. Не са повдигнати оплаквания поради пренаселеност, които са в основата на осъдителните решения на ЕСПЧ срещу България. От друга страна, присъденото обезщетение за претърпени неимуществени вреди от едни аспекти на изтърпяване на задържането под стража не следва да се превръща в прекомерна санкция за затворническата администрация, която стриктно и при спазване на законовите си задължения и правомощия е осигурила на ищеца изтърпяване на наложеното му наказание при *други* благоприятни аспекти на тези условия, което също следва да се съобрази при преценката на кумулативното въздействие на тези условия.

Изложеното е основание за съда да определи размер на обезщетението под посочения от ЕСПЧ размер от 4 евро на ден и в алтернативния вариант от около 30% от присъждането на ЕСПЧ при сходни обстоятелства.

Съгласно чл.52 от ЗЗД съдът определя размера на обезщетение по справедливост. Съобразно задължителните указания, дадени в т.ІІ от ППВС № 4/1968 г. понятието "справедливост" по смисъла на чл. 52 ЗЗД не е абстрактно понятие. То е свързано с преценката на редица конкретни обективно съществуващи обстоятелства, които трябва да се имат предвид от съда при определяне размера на обезщетението. Справедливият размер на обезвредата следва да почива на обективни критерии и да бъде адекватен от претърпените вреди. Обезщетението трябва е съразмерно с вредите и да отговаря, както на конкретните данни по делото, така и на обществените представи за справедливост. В съдебното производство по присъждане на обезщетение посочените неимуществени вреди следва да намерят материален израз, който законът в нормата на чл.52 ЗЗД определя „по справедливост“, макар неимуществените вреди да нямат стойностно изражение и да не подлежат на аритметично изчисляване.

Въз основа на изложеното съдът приема, че размер на обезщетение, близък до посочения алтернативен вариант от практиката на ЕСПЧ от по **1.8 евро на ден** би бил справедливо обезщетение за претърпените от ищеца неимуществени вреди от нарушение на чл.3, ал.2 от ЗИНЗС, а именно средноаритметичната сума от 6 лв. на ден за целия период на **престоя на ищеца в Затвора [населено място] и в ЗО „К.“, а именно: от 10.06.2022 г. до 28.08.2022 г., включително.** Този период включва: 20 дни през м.юни, 31 дни през м.юли и 28 дни през м.август 2022 г., или общо **79 дни**, или общо сума в размер на 474 лв. Тази сума следва да се присъди със законната лихва от предявяване на иска на 02.09.2022 г., като негова законна последица, до окончателното ѝ изплащане. За разликата до предявения размер искът следва да бъде отхвърлен.

При този изход на спора разноски следва да се присъдят в хипотезата на чл.286, ал.3 ЗИНЗС - когато искът се уважи изцяло или частично, съдът осъжда ответника да заплати разноските по производството, както и да заплати на ищеца внесената държавна такса. В случая, ищецът не е формулирал искане за присъждане на разноски, поради което разноски не се присъждат.

В хипотезата на частично уважаване на иска, не е предвидена възможност за заплащане на ответника на юрисконсултско възнаграждение, поради което такова не следва да му се присъжда.

Водим от горното и на основание чл. 285 от ЗИНЗС, във връзка с чл. 203 от АПК, във връзка с чл. 1 от ЗОДОВ, **Административен Съд С. - град, I отделение, 69 състав,**

РЕШИ:

ОСЪЖДА Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, [населено място], [улица], да заплати на И. М. С., ЕГН [ЕГН], с постоянен адрес [населено място], [улица], обезщетение за неимуществени вреди в размер на 474.00 лв., претърпени за нарушение на чл.3, ал.2, вр. чл.284-286 ЗИНЗС поради условията на изтърпяване на наказанието „лишаване от свобода“ в Затвора [населено място] и в ЗО „К.“ в периода от 10.06.2022 г. до 28.08.2022 г., включително, ведно със законната лихва от 02.09.2022 г. до окончателното изплащане.

ОТХВЪРЛЯ иска, предявен от И. М. С., ЕГН [ЕГН], с постоянен адрес [населено място], [улица], срещу Главна Дирекция „Изпълнение на наказанията“, за разликата до предявения размер от 5 000 лв.

Решението подлежи на обжалване в 14-дневен срок от съобщаването му на страните с касационна жалба пред тричленен състав на Административен съд София град.

СЪДИЯ: